

God hygiene er roten til alt godt

Hygiene og smittevern har ikke Porsche-faktor i tannlegenes bevissthet, sier Mikael Zimmerman, men mener at det burde det ha. I hans verden er hygiene selve hjertet i klinikken. Hvis man har gode hygienerutiner fungerer alt, er hans erfaring og hovedbudskap. Dessuten har tannlegens hygienerutiner global betydning. Zimmerman har hjulpet flere tannlegepraksiser til bedre hygienerutiner, logistikk og kvalitetssikring, og har holdt mange kurs om emnet. Både i Sverige og Norge, og over hele verden. I januar kommer han til Oslo.

Tidende møter Mikael Zimmerman på Gardermoen. Han er på vei fra Tromsø, der han har holdt hygienekurs for 60 tannleger og annet tannhelsepersonell, til Lidingö utenfor Stockholm. I over 20 år var Zimmerman ansatt ved tannlegehøyskolen i Stockholm, og nå driver han konsulentvirksomhet, ved siden av bakteriologisk forskning som er hans spesialområde.

– Hvorfor trenger norske tannleger kurs om hygiene og smittevern?

– Det er fordi det fortsatt finnes mye gammelt utstyr på klinikkene, og fordi mange norske tannleger følger foreldede rutiner, som bør endres. Men jeg vil skynde meg å si at dette ikke må tolkes dit hen at hygienen er dårlig i Norge. Poenget er bare at utviklingen går raskt. Det finnes nytt utstyr på markedet som er bedre enn det gamle, og det kommer stadig ny kunnskap som erstatter gammel viten. Dette innebærer at tannlegene bør venne seg av med det gamle og heller ta i bruk det som er nytt og bedre.

Men en travel tannlege som behandler pasienter fra klokken åtte om morgenen til fem om ettermiddagen, og som tar hånd om praksisens regnskap, økonomi og personalsaker etterpå, i tillegg til at han eller hun kanskje

henter barn i barnehagen og tar seg tid til familien, har slik jeg ser det, ikke mulighet til å holde seg oppdatert på alle odontologiens fagområder. Tannleger har ikke mer tid og krefter enn andre mennesker.

– Klarer du å holde deg oppdatert?

– Innen mitt felt, ja. Men slett ikke innen alle områder. Det er mye jeg ikke klarer å følge med i. Men bakteriologi, smittevern og hygiene har jeg oversikt over. Den kunnskapen deler jeg ofte og gjerne, når jeg gir kurs.

– Hva får tannlegene med seg fra dine hygienekurs?

– Med utgangspunkt i klinikken og den kliniske hverdagen går jeg igjen om rutiner, utstyr og nyere forskning.

Docent Mikael Zimmerman ser frem til å bidra til å øke bevisstheten og forhåpentlig prestisjen rundt hygiene og smittevern. Det er tid og penger å spare for den enkelte tannlegepraksis, samtidig som man er med på å ta globalt ansvar.

Hensikten er å presentere et mest mulig helhetlig bilde og gi kursdeltakerne en forståelse av hvilken stor betydning hygiene og smittevern har.

For det er faktisk slik at det har stor betydning, både for den enkelte tannlegepraksis, ikke minst i form av økonomi og personaltid; der det er mye å spare ved å innføre bedre rutiner. Dessuten har tannlegene også et ansvar for at vi bremser utviklingen av for eksempel antibiotikaresistens. Ved enkle grep kan tannlegene spare både tid og penger, samtidig som de er med å ta globalt ansvar. Hvis vi fortsetter å utvikle antibiotikaresistens mister vi hele vårt moderne helsestell, og vi mister velferden vår. Dette er den

ytterste konsekvensen av å ikke ta disse tingene på alvor.

Et annet aspekt er smittespredning. Vi er etter hvert blitt gode på forebyggende tannhelsearbeid, og alle er enige om at vi hindrer sykdomsutvikling gjennom god munnhygiene. En tilsvarende sammenheng finnes mellom klinikkhygiene og sykdomsforebygging. Dette blir mer og mer viktig, etter hvert som verden blir mindre. Vi reiser mer enn før, og med det finner sykdommer veien over landegrensene i et økende tempo.

– Hva mener du med at hygiene ikke har Porsche-faktor?

– Alle tannleger synes implantatbehandling er gøy. Det er avansert og krever dyrt og flott utstyr. Likeledes liker de fleste å drive med operasjoner; visdomstenner og rotspisser. Og sett i sammenheng med det jeg nettopp sa, vil jeg minne om at for å kunne drive med kirurgi trenger vi antibiotika.

I tillegg vil tannlegene gjerne ha digitalt røntgen. Kort sagt, alt som er fort, lekkert og heftig har appell. Det er det jeg mener med Porsche-faktor.

Men så er det hygiene og smittevern og rutinene rundt det. Det som tannhel-sesekretæren driver med. Og som jeg mener tannlegen burde drive mer med. Men det synes tannlegen er kjempekjedelig. Og derfor blir det prioritert lavt. Og det tannlegen ikke innser, er at mange av de gangene han eller hun mislykkes, skyldes det nettopp dårlig hygiene.

– Har du et eksempel som viser hvordan tannlegene kan spare på å innføre nye rutiner?

– Et enkelt tiltak jeg som oftest anbefaler, når jeg blir engasjert til å hjelpe tannleger med å legge om systemet og hygienerutinene, er å rydde opp i instrumentene. Det viser seg nemlig at de fleste har alt for mange instrumenter, spredt på for mange steder. Dette kommer av at hver gang tannlegen kjøper nye instrumenter beholder han gjerne de gamle, i stedet for å kvitte seg med dem. Å redusere antall instrumenter, og dermed redusere tiden personalet bruker på å holde dem rene og i orden, kan innebære en betydelig besparelse. Så det med å rydde opp i instrumentene er tiltak nummer én. Deretter kommer renhold av instrumenter. Er de ikke rene, lønner det seg heller ikke å sterilisere. Den beste autoklav klarer ikke å sterilisere et skittent instrument. Og

her vil jeg også nevne at en god oppvaskmaskin er en god investering. Er oppvaskmaskinen moderne og effektiv, trenger man ikke sterilisere lenger.

Annet enn de instrumentene som skal brukes til inngrep der man penetrerer. Dermed er det 85 prosent færre instrumenter som trenger å gå gjennom autoklaven. Å gjøre det slik er nå blitt helt vanlig både i Sverige og Nederland.

– Er det andre ting tannlegen kan gjøre, som kombinerer bedre hygiene med innsparing?

– Mye. Det meste av det jeg kommer til å snakke om på kurset, innebærer begge deler. Som for eksempel det generelle rådet jeg pleier å gi om å gå til anskaffelse av flere hånd- og vinkelstykker. Har man mange nok til å kunne bytte mellom hver pasient, reduseres smitterisikoen for pasientene. Samtidig vil tannlegene spare slitasje på turbinen, ved at det samler seg mindre olje, blod, spytt og spon fra dentin, emalje, kompositt og amalgam i skovlhjulet. Når man kjører turbinen i den grøten, blir slitasjen ujevn, og plutselig har man ikke et velbalansert bor lenger. Og reparasjonen er dyr, for den gjøres for hånd. Jeg vet om mange klinikker som leverer turbinen inn for å bytte hjulet hvert eneste år, fordi de ikke har nok vinkelstykker til å gjøre rent mellom hver pasient. En god turbin koster 7000 kroner. Tannlegen som ikke passer på den, må reparere den for 3 500 i året. I stedet kunne det vært investert i maskinen som gjør rent, og dermed kunne tannlegen spart penger på sikt.

– Det er flere andre eksempler. Jeg vil også snakke om kompressorluft og unitvann, i sammenheng med hygiene og smitte – og i sammenheng med økonomi. Tenk på de dyre fyllingsmateriale, for eksempel: kompositt til 200 000 kroner per kilo og lim til 3,4 millioner kroner per liter, som tannlegen spanderer på en tann som har oljefilm, fordi den er blåst med skitten luft som inneholder både vann og olje.

I tillegg finnes det studier som viser at jo færre bakterier, jo bedre sitter fyllingen. Og når det gjelder unitvann, er det en nyere britisk undersøkelse som påviser sammenhengen mellom bakterier i unitvann og astmaallergi hos tannhelsepersonell. Undersøkelsen viser at 15 prosent av tannhelsepersonalet lider av astma, mot bare fire prosent i den øvrige befolkningen.

– Hygiene er åpenbart et omfattende

område. Har man et regelverk å støtte seg til i jungelen av kunnskap, utstyr, rutiner, trusler og farer?

– Ja. EU-direktivet om medisinsk teknisk utstyr, som jeg også kommer til å gjennomgå på kurset, er et meget godt og vel gjennomtenkt regelverk. Det begynte å gjelde i 1998, og det har hjulpet oss til kvalitetsheving og bedre produkter, forteller Zimmermann som fortsetter å legge ut om at mange bruker for sterke og for dyre desinfeksjonsmidler. Dessuten er det for mye håndvask med såpe, og for lite sprit. Gjør man det riktig kan hudplagene reduseres. Og norske tannleger bruker alt for mye hansker. Det er visst ikke ende på små og store ting, som kan og bør endres. Og det er lite som skal til for å gjøre alt bedre, man må bare vite om det. Oven i kjøpet er det tid og penger å spare. Begynn med kurset, så kommer kanskje resten av seg selv.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi